Ženidbeni običaji u težaka katolika okolice kotor-varoške.

Čitajući, što su u ovoj stvari napisali gg. profesor Lilek i upravitelj Klarić u ovom „Glasniku“ [1]), odlučih da iznesem ovdašnje običaje kod ženidbe i to s toga, što se u koječemu razlikuju od onih, što su pomenuta gospoda opisala, nadajuć se da ću tijem doprinijeti bar zrnce za proučavanje narodnih običaja. Pri kraju opisa dodao sam nekoliko svatovskih pjesama, koje se možda i u drugim krajevima čuju.

Da nam bude preglednije rastavićemo cijeli tok u: obilježje, prošnju, ugovor, prsten, prstensku užinu, obilaženje, jabuku, ugovaranje svatova, vjenčanje i pir, te pohode.

Obilježje.

Kad se dvoje mladih zagledalo, bili oni iz istog sela, ili onog „prek' devet planina“, otići će momak na pet-šest nedjelja prije Svete Kate (25. novembra) ili odmah iza Božića svome zlatu, pa će se u potaji jedno drugom obećati. Da im stvar bude tvrgja, daruje jedno drugom obilježje (amanet). Momak obično dade u novcu 10 do 40 kruna, a djevojka svoj gjerdan ili beza za gaće i košulju.

Momak otkrije svoju tajnu materi ili kojoj drugoj ženi, za koju zna da će mu ići na ruku i da će starijim kroz uši provući, pa da mu je prose.

Istina da se više puta ukućani ne slažu sa momkovim izborom, pa eto ti čitave galame i nemira u kući. No ne samo, da će momkovi ukućani biti nezadovoljni sa izborom, nego se dešava da se i djevojački rod ne slaže sa time, ako kojim slučajem otkle saznaju šta je u stvari. Kako se tako šta svršava, čućemo na kraju.

Prošnja.

Ako su ukućani pristali uz momkovu želju, onda se spremaju za prošnju.

Momkov otac ili starješina povede koju ženu iz kuće i kog čovjeka iz sela i ponese 3—4 pite, tako pogače, 10—15 oka pečena mesa i toliko rakije, te odu župniku po cedulju, a otale djevojačkoj kući.

Na cedulju se ide za to, da se sazna, nije li se djevojka kome drugom obećala i uopće da li nema od strane crkve kakovih zaprijeka, kao što su: vojništvo, malo godina djevojke ili momka i t. d. Tom prilikom izravnaće se i sve tražbine, što momkova kuća duguje župniku u ime birovine.

---

[1]) „Glasnik zem. muzeja“, god. 1897. (IX.), sv. 4., str. 696.—703. i god. 1898. (X.), sv. 1., str. 157. —174.

Odavle, kako smo rekli, krenu djevojačkoj kući i gledaju da prispiju još prije skupne večernje molitve, u našeg naroda još zadržane, te će se zajedno Bogu moliti, a poslije toga raspredu kojekakav razgovor do večere, ni ne kazujuć za što su došli. Kad se počne sofra stavljati zapitaće prosci, da li i oni svoju zairu smiju s njihovom pomiješati, što im obično i dozvole. Prosci metnu jednu pogaču, pitu, nešto mesa ili sira i 2—3 oke rakije.

Pošto se molilo Bogu za berićet i blagoslov, natoči prosac-starješina fildžan rakije i ponudi domaćina govoreći: „Ljudi božiji, mi vam dogjosmo i evo ćemo zajedno blagovati, a niko nas i ne pita za što, pa kad nije druge, valja meni samu nepitanu kazati. Moj Mato zavolio vašu Katu, pa nas naslao, ako je vašom i djevojačkom voljom, da nam je date; i primi domaćine ovaj fildžan na poštenje, pa da se sprijateljimo, da nam bude hairli i dugovjeko!"

Kako svagdje, tako i u ovom kraju ima toga, da će roditelji natjerati da ovu ili onu djevojku uzme, a i djevojački roditelji isto tako, te će u tom slučaju otac djevojke ili domaćin primiti fildžan i iskapiti poštenje, a da djevojke i ne pitaju, no to su rijetki slučajevi.

Ako se djevojci daje slobodan izbor, onda će je zovnuti i domaćin upitati: „Znaš li, curo, što su ovi ljudi došli i jesu li tvojim znanjem došli?" Kako je već djevojka momku nahaberila odnosno sama rekla da je dogju prositi, to će reći: „Da nije mojim izunom i znanjem ne bi ni došli, već ja molim oca i majku, braću i sestre i vas rod da me dadu u njihovu kuću, jer sam mu se obrekla i amanet uzela, pa sam njegova ili crne zemlje!" Na to ih sve ižljubi i udalji se.

Sad će tek domaćin ili djevojački otac iskapiti poštenje, i ostali se obredati, a iza toga začnu jesti i piti. Pošto zafale Bogu na daru i blagovanju, još se malo porazgovaraju, a onda se razigju spavati, obećajuć da će im odgovor sutra dati.

Prije nego će domaći leći, iskupe se starija muškadija i ženskadija da se zdogovore na samu, kakav će odgovor dati, a glavna je stvar pri tom, da li će moći dati curi onoliko ruha, kolko je to nužno prema njihovom imanju i obrazu.

U jutro do ručanica saznali su prosci makar od koga djeteta šta je na stvari, pa ako im je u prilog, iznijeće sve što su donijeli na sofru, te se jede i pije sve samo o trošku prosaca. U pola sofre zovne prosac djevojku i ponovno je pita: je li draga volja da za njihova momka pogje, te ako opet potvrdi, onda joj dade amanet (20—30 kruna) u novcu, a ona prije nego će primiti išće od sviju još jednoć dozvolu i blagoslov, uzme amanet i ode.

Njihovo se sijelo protegne do ićindije, a poslje prosci zakićeni peškirima idu kući. Od toga dana do vjenčanja ne sastaje se momak s djevojkom.

Ugovor.

Ono isto troje čeljadi ide 5—6 dana iza prošnje na ugovor, a ponesu 3 oke rakije, 3 oke mesa ili sira, a pogača i pita zajedno da su 3 oke teške.

Te se večeri jede o trošku djevojačke kuće, a u jutru se sjeda za prosilačku sofru i ugovore kada će na prsten, o čem obavijeste župnika.

Prsten.

Na odregjeni dan ode djevojka s kojom starijom ženom iz kuće župniku, a momak dogje samosam. Pošto ih je župnik ispitao kršćanski nauk i da li se oboje uzimlju

drage volje, izvadiće momak prsten (od mjedi ili srebra), a djevojka peškir pa to zamijene.

Odmah prve nedjelje iza toga oglasi ih župnik u crkvi, a tako i druge dvije svetkovine i to za to, da se ne bi pronašlo srodstvo izmegju mladenaca ili možda da se njih koje obećalo kome drugome.

Prstenska užina.

Pošlje mise prvog naviještenja pozove momkova kuća svu svoju i djevojačku rodbinu na užinu, pa se katkad skupi 80—100 duša, a i ne računajuć one, što će što god s nogu založiti i koju popiti i nezvani. Prema tome se pobrinu i za jelo i piće: 6 i više pita, toliko pogača, sira 5—6 oka, pečeno krme ili bravče te 30—40, a i više oka rakije, a u slučaju potrebe donijeće se još toliko. Za sofrom napija jedna strana drugoj, a mladež igra i pjeva.

Drugog i trećeg naviještenja bude isto take užine, ali za najbliži rod, tako da ih bude do najviše 10 za sofrom, a prema tome se i zaire manje donese.

Obilaženje.

Druge, a obično treće nedjelje po prošnji ide starješina momkov sa kućnom ženskadijom i nekojom iz sela, ponajviše rodbinom, djevojčinoj kući u obilaženje.

Starješina nosi plosku rakije, pitu i pogaču, a ženskadija darove djevojci. Nekoja će donijeti beza za košulju, gaće ili rukave, nekoje peškir, krpu za glavu, pregaču, a siromašnije safun ili ručku dvije kudilje.

Djevojačka kuća daje sofru i piće, a ono što je starješina donio služi kao meze prije večere.

Jabuka.

Iza prvog, a običnije iza drugog naviještenja ide opet ono troje prosaca djevojačkoj kući, a nose pečena brava ili krme, 3—4 oke sira, 6—7 pogača i toliko pita, te tridesetak oka rakije.

Prosci su tu večer gosti djevojačke kuće, a sutra će se sabrati vas komšiluk djevojački i sjesti za prosilačku sofru.

Prije nego će se početi jesti, zazove prosac djevojku i dade joj jabuku i u njoj vižlin para. Iza sofre se igra i pjeva do kasno u večer, kad se svak svojim kućama vraća.

Po ovom što rekosmo jabuka nije ništa drugo nego javna prošnja.

Ugovaranje svatova.

Dva tri dana iza trećeg naviještenja, a ako se brza sa vjenčanjem i koji dan prije idu prosci djevojačkoj kući, da ugovore: koliko će momkova kuća povesti svatova, a nose plosku rakije, pitu, pogaču, 2—3 oke mesa ili sira.

Iza sofre ugovaraju svatove i to momkov starješina ih bira, a djevojčini odregjuju broj već prema tomu, kako će ih djevojka moći darivati.

Svatovi su po časti ovi:

1. Domaćin, starješina ili otac momkov.
2. Stari svat.

3. Kum.
4. Djever, brat momkov, a ako ga nema onda rogjak ili prijatelj — vršnjak.
5. Jenga, žena iz momkove kuće.
6. Komordžija, momak iz mladoženjine kuće, koji će ići uz konja ili kola sa čeizom.
7. Momci ili sluge svatovske, koji dvore svatove i brinu se za njihove konje.

Ako je djevojka imućna to ona traži uz domaćina i starog svata po 2 i više momaka, uz kuma dva prikumka, a uz djevera jednog momka.

Siromašnija bira samo ono prvih šest svatova bez momaka, a katkad je domaćin i stari svat u jednoj osobi.

Vjenčanje i pir.

Vidjeli smo, koliki su troškovi momkove kuće dok dogje do vjenčanja, pa da se pir ne razvuče na dugo i da budu troškovi manji ide se na vjenčanje u srijedu, pa se u četvrtak piruje, a u petak se vraćaju svatovi svojim kućama. Vrlo su rijetki slučajevi da će biti vjenčanje kojim drugim danom osim srijede.

U oči vjenčanja krenu svatovi od momačke kuće po djevojku obično na konjima, a rijetko kad u kolima.

Ako su na konjima, onda jaši najprvi stari svat, za njim kum, iza njega domaćin i momci, a otraga jašu djever i jenga.

Domaćin nosi na svaku svatovsku glavu po oku rakije i mesa, a uz to jednu pogaču i pitu.

Putem do djevojačke kuće nude svatovi svakoga, koga sretnu rakijom, a pjesma ne zamukne sve do djevojačke kuće.

Svatovi su odjeveni u najsvečanije ruho, zakićeni su bršljanom i na konac nanizanim raskokanim zrnima kukuruza, a za šalom im je jabuka.

Kad stignu do blizu djevojačke kuće, onda će jedan od svatovskih momaka otrčati da nahaberi dolazak svatova, na što se svi znatiželjnici iskupe, a kad svatovi dogju pije se dobrodošlica.

Tu noć piju, jedu i pjevaju sve do zore, pa ako koga san oblada, on se izvali gdje je i sjedio.

U jutru je prva na nogama djevojka i jenga, koja joj pomogne u oblačenju i nakićivanju. Kad će svati već da krenu, onda zatvore mladu sa jengom u kiler, a pred vratima stoji mladin brat ili rogjak i čuva ulaz, pa dok ga svat-domaćin ne daruje, obično sa 2—4 krune, ne pušta djevojke.

Pošto su izveli djevojku iz kilera s jengom, uleti kakvo djevojče u kiler i sjedne na sanduke, te je opet reda na domaćinu da iskupi sanduke.

Sanduke primi komordžija i goni momkovoj kući. Komordžiju daruje mlada peškirom, a on s njim za šal, a tako će mlada i konju zadjenuti sa svake strane po peškir, a darivaće isto tako i ostale svatove.

Kad već htjednu da s djevojkom krenu, mora domaćin svu domaću ženskadiju i djecu darivati i to sa 10—100 filira.

Otale pojašu crkvi, gdje ih čeka momak, jer je samosam od kuće došao, a i pošlje će vjenčanja opet tako kući.

Djevojački roditelji ni ostala rodbina ne idu nikuda od kuće.

Od djevojačke kuće krene najprvi kum, iza njega domaćin, pa stari svat, za tim mlada izmegju djevera i jenge, a onda momci. Putem pjevaju i nude prolaznike rakijom, a svaki će znanac, ispred čije kuće progju, ponuditi svatove svojom rakijom.

Kod crkve već čeka župnik i odmah čim svatovi stignu počne se misa i vjenčavanje. Katkad se desi i po više svatova, te ih sve zajedno vjenča. Kumovo je da plati vjenčanje i da daruje crkvenog poslužitelja.

Ukraj crkve ili na putu do momačke kuće daje kum ručak.

Kad stignu mladoženjinoj kući i mlada sjaši, dadu joj povijenče, bilo muško ili žensko i mlada ga poljubi i daruje gurabijom. Za tim prebaci jabuku preko krova, u koju je metnula nešto novaca, koju s druge strane dočekaju djeca i jagme se za njom. Pošto je mlada jabuku prebacila, prigje kućnom pragu te ga poljubi, a isto tako i ognjište.

Na to krenu svatovski momci zvati uzvanike za sutrašnji pir, a svaki nosi oku ili više rakije. Kad dogju u uzvanikovu kuću ponude mu plosku s rakijom veleći: „Ovo ti šalje kum (stari svat) poštenje, te dogji sutra na pir.“ Kad je uzvanik potegnuo iz ploske momak se udalji, a oči mu vižle po dvorištu tražeći što od peradi da ufati, a tomu nema nikakve zamjerke.

Kad su tako obigrali sve uzvanike, povrate se mladoženjinoj kući, noseći svaki svoj plijen.

Tu se večer goste sami svatovi što bolje znaju i umiju. U to se stanu prikupljati momkovi drugovi iz istog sela, a i iz podaljih, i oni se sa svatovima goste.

Kad bude vrijeme da svedu mladence u ložnicu, zasjednu oni momci drugovi oko ognjišta i počnu vatru rasturivati, prepirući se isto tako, kao da su na oranju dva susjeda, pa jedan drugom hoće megju da preore. Tu mladež s njihove buke zovu bukači. Sad im se, pošto su se smirili, iznese večera i piće, a oni se po svojoj volji goste, dobacujući po koju masnu mladencima.

Pošto je mlada ustala i opremila se i svatovi poustajali, uzme mlada ibrik i peškir i polijeva svima da se umiju, a ta se voda zove „mlada voda“ i nekoji tvrdo vjeruju, da će se pomladiti, ako se tom vodom umiju, pa ako im se i ne će baš mladost tijela povratiti, a ono će im se duh pomladiti. Svak iza umivanja baci u legjen po nešto novaca, a to ide mladoj. Ona će obaći s jengom i komšiluk i politi na ruke, a ako je u blizini župni stan, agina ili kuća kojeg drugog od narodnih ljudi, ne će ga mititi mlada voda, i to više zbog običaja nego li zbog dara.

O ručanicama počnu pridolaziti uzvanici, a svako ponešta nosi, da vrate kumu poštenje, što će se sve na piru utrošiti. Neko će donijeti pitu, neko pogače, rakije, po koje pečeno pile i sve slično, dakle što je za popiti i pojesti. Vino je uopće rijetko u ovdašnjeg seljaka u kući, a ako se i desi, to štede za gospodu.

Kad se već dobrano pribrali uzvanici, zasjednu po starješinstvu za sofru, a mlada se ustoboči sa djeverom uz kuma, pa kako se kome nazdravi, mlada se prama dotičniku do crne zemlje nakloni.

Jela se iznose ovim redom: Vareno meso, pečeno meso, sarma, pirinčev pilav, sir, onda pite: maslenica, sirnica, burek, zeljanica, jajnjača i druge. Sada se iznese krumpirova čorba, suho meso kuhano s kupusom, kolači paprenjaci i najpošlje pržena ili pečena perad.

Najprva čaša ide kuma, a onda ostali dogju redom. Nazdravice su im priproste i nema ih uobičajenih, nego svak po svojem ćejifu prikraja i nadovezuje što zna bolje, pa za to ne mogoh ni jedne pribilježiti.

Kad su se ponajeli, dogje red na slatku čašu, a to je zamegjena ili rašećerena rakija. Djever rakiju toči i dodaje već po nazdravici onome koji je na redu, a čim se kome susjedu nazdravi, mlada stojeći uz djevera naklanja se. Kada svat ili uzvanik ispije čašu, onda će u nju metnuti koju paru, a i to je mladino, pa to sve traje dotle, dok se svi gosti ne obredaju.

Sad će mlada darivati samo svatove namijenjenim darom, a naravno da je kum opet prvi na redu. Mlada donese dar kumu, a gost, što je kumu s desne, oteti će dar i metnuti na svoje koljeno, a povrh dara fildžan rakije pa će kumu: „Biraj kume, što ti je draže: gornje, ja donje?“ a kum će: „Brate dragi, ja bih volio donje, ama se bojim šćetovati gornje, nego te molim zarad našeg poznanstva i prijateljstva, uzmi ti gornje, a meni ostavi donje.“ Onaj, te je metnuo fildžan, počne se s kumom ovako i onako pogagjati, dok najpošlje ne popije rakiju, a kumu ostavi namijenjeni dar.

Kad su se oni već pogodili, mlada poljubi kumu ruku, a on je dariva od 6 kruna do dukata, a obrazliji će i više.

Tako mlada daruje i ostale svatove, a i oni je prema tomu daruju, svak po nešto, dok ne spadne i na nikalj.

Kumov je dar, a tako i domaćinov, te starog svata: košulja, gaće, učkur vezeni, zatim rukavi ili čevrma. Djeverov je košulja i peškir, jenga dobije košulju i pregaču, a momcima i komordžiji dopane po peškir ili rukavi beza.

Pošlje darivanja bude trka. Siromasi dadu momačku trku ili samo dječinju, a zengjiliji obe, a nekoji i konjaničku. Običan je dar prvom konju aršin i po čohe, a drugom čevrma; prvom momku košulja, a drugom peškir, a prvo dijete dobije peškir. Daljina što trču različna je te djeca obično trče po kilometra, momci i preko dva, a konjanici i do pet kilometara. Da katkad na konjaničku trku dogju i najmanjem težaku aginski konji i iz podaleka, čak iz trećeg kotara, to nije ništa neobično, jer takove trke dižu konju cijenu.

Pošlje toga počnu se uzvanici razilaziti, a svatovi će još prenoćiti i tek sutra krenuti kući, kad što posna založe i zalogaj skvase kojom kapljicom rakije. Sada su neraspoloženi i malo će koji što zapjevati, te ne bi ni znao da se vraćaju svatovi, da ne opaziš peškir o šalu. S toga je i postala podrugačica: Objesio nos, ko svat kad se kući vraća. Svatovi kad idu u svatove na upit: kuda će? odgovaraju ponosno: Idem u svatove, a kad se vraćaju, tek će ti odgovoriti: da su bili u svatovima i to tako tiho i smršeno, da ćeš ih jedva čuti i razumjeti.

Pohode.

Dva tri dana iza pira ide mlada sa svekrvom i djeverom u roditeljsku kuću i tu ostane 24 sata, a ne nosi nikakvih darova.

Iza mlade na nekoliko dana ide mladoženja u punice i ponese joj pô oke kave, oku šećera i plosku rakije.

Djevojčin rod ne ide u pohode u momkovu kuću.

*

Težak će više puta u kuću priženiti momka s toga, što nema dosta muških glava, no više ženskadije, ali jadan je svaki onaj, koji u djevojačku kuću ode, jer pravo narodna veli: Na ženinstvu je crnji muž od gavrana.

Razvrgnjivanje se takogjer često dešava, te nekoji vjerom prevrnu odmah iza prošnje, a nekoji tik pred samo vjenčanje. Da se donekle krivac kazni, dužan je onoj stranci, koja nije vjerom krenula, namiriti sve troškove bilo u novcu ili u maravi.

Ako djevojački rod nije voljan momka, a djevojka mu hoće, onda se njih dvoje potajno zdogovore da uskoči. No katkada će uskočiti djevojka i nagovorom svojih ukućana, da samo što jeftinije progju sa ruhom i ostalim.

Pribjeglicu nastoji župnik kući povratiti i uputi obje strane, da u miru stvar urede; no vidi li da tu nema pomoći, a ono on naredi, da se djevojka priteslimi u koju drugu poštenu kuću do vjenčanja.

Ako pak nijesu momkovi ukućani za djevojku, onda je stvar teža i u kući je svaki dan kavga, ne će ni stari ni momak da popuste, pa obično dogje do toga, da se sin od oca odijeli.

*

A sad evo nekoliko svatovskih pjesama, što sam ih mogao pribrati. Napjevi su im vrlo jednostavni, a pjevajuć izgovaraju riječi tako nejasno, da treba velike pomnje, ako ih želiš razumjeti.

I.

Sarajevo čaša, čaša,
Lipi Ivo, Bože, Bože!
Lipu Maru odvedoše,
a za Matu dovedoše.
U Mate se pite peku,
a u Ive suze teku,
još u Mate puška puca,
a u Ive srce puca.
Podajte mu maramicu,
da otare balavicu,
zakoljte mu rigje jare,
nek zavije grdne rane!

Ovu podrugačicu pjevaju momci onome, koga je djevojka prevarila i za drugog pošla, samo što se već prema tome izmijene imena. Kao u ovoj prvoj, tako ću i u ostalim ostaviti ikavštinu, jer se njome ovdje služe ne samo katolici, nego i muhamedanci, a donekle i pravoslavni.

II.

Čubar plivi ljuba Ivanova,
čubar plivi, pa čubaru piva:
„Moj čubare, moje rano cviće,
nit mi cvateš, nit simena daješ,
ko no i ja, ljuba Ivanova,
nit se ljubim, nit s Ivanom spavam.
Ivo spava na svome dušeku,
a ja spavam na svome sanduku!“
Ona misli niko je ne čuje,
al to čula Ivanova majka,
teško čeka da joj Ivo dogje,
a kad dogje Ivi govorila:
„Čuješ li me moj sine Ivane!
je l istina što ti ljuba kaže,
Čubar plivi, pa čubaru piva:
„„Moj čubare, moje rano cviće,
nit mi cvateš, nit simena daješ,
ko no i ja, ljuba Ivanova,
nit se ljubim, nit s Ivanom spavam.
Ivo spava na svome dušeku,
a ja spavam na svome sanduku!““
Ivo majci po istini kaže:
„Jest istina, moja mila majko.
Prvu večer u ložnicu legoh,
u njidra sam ruke joj metnuo,
ona mene pobratila, majko,
ja je nisam za sestru primio.
Drugu večer u ložnicu legoh,
i ja sam je zagrlio, majko,
ona me je pobratila, majko,
ja je nisam za sestru primio.
Treću večer u ložnicu legoh,
i ja sam je poljubio, majko,
ona me je pobratila, majko,
i ja sam ju za sestru primio.
Udaji je kano svoju kćerku,
a ženi me kano svoga sina.“

III.

Divojčica boga moli:
Daj mi, Bože, dobru sriću,
i u srići tri divera,
tri divera sva tri mlada;
kad ja pogjem u rod majci,
jedan diver konja sedla,
drugi diver konja uzda,
treći diver u rod vodi.
Svekar sidi, ter besidi:
Nevistice, košutice,
kad ti pogješ u rod majci,
spusti hašu po unkašu,
zlatnu uzdu po kopitu,
ko god srita, neka pita:
Čija ono nevistica?
Čija ono košutica?
Blago dvoru u kojem je,
i junaku za kojim je.

IV.

Sidi cura kraj bunara,
k njoj dolaze tri bećara,
tri bećara sva tri plava.
Jedan šije, drugi para,
treći curu razgovara.
U cure je crno oko,
crno oko dobro vidi,
gdi u mraku dvoje sidi.

V.

Na brdu je košara,
u košari blejana,
pred košarom Jovana,
mrke kuke savija.
Pošto kuke Jovana?
Po dva groša i marjaš,
i za ovna blejana,
i za jarca sedlana,
i za tovar blaga,
moja dušo draga,
i za kitu nevena,
moja dušo medena.

VI.

Bor ubio mlàku vodu,
nit je mogu preplivati,
nit na konju pregaziti,
nit obljubit divojčicu,
u tananoj košuljici,
u svilenoj tkaničici.
Vavik meni govorila:
Volim biti švanci-riba
i po vodi švancirati,
nego tvoja ljuba biti.
Volim biti švanci-guja
i po grmlju švancirati,
nego tvoja ljuba biti.

VII.

Konja trči vojvodica,
posrid polja divojačkog.
Klela ga je divojčica:
Tri te strile pogodile
i tvog konja u sve noge!
Progovara vojvodica:
Ne kuni me divojčica,
ja ću tebe gore kleti:
Ti se mlada ne udala;
ako li se i udala,
a ti čeda ne imala,
a ako ga i imala,
a ti mi ga ne ženila;
ako li ga oženila,
na vojsku ga opremala,
sa vojske ga pogledala.
Svi vojnici dolazili,
a tvoj mi se ne vraćao,
već konja mu dovodili
i o konju rukavicu
punu krvi nalivenu,
mrkom svilom zašivenu. —
I on njima govorio
na samrti, usrid boja:
To podajte miloj majci,
nek su majci crni danci,
a sestrici nediljice,
vjernoj ljubi godinice!

VIII.

Kupih konja za hiljadu,
povedoh ga na livadu,
na livadi tri divojke,
jedna skoči konja prima,
druga skoči čizme skida
treća sidi, ter besidi:
Lude seke, što bisnite!
Što no skoči konja primat,
ono će mi draga biti.
Što no skoči čizme skidat,
ono će mi neva biti.
Što no sidi, ter besidi,
ono ću je pofaliti,
u zlu kuću porugljivu,
gdje se babe nogam' biju,
starci-didi močugama,
a neviste preslicama,
mladi gerzi nadžacima,
mala dica sikirama,
a divojke jabukama.

IX.

Voda rnje šećer polje,
mladi gerzi Boga mole,
lipi Stipo ponajbolje:
da mu dade lipu Jelu,

odivenu, obuvenu,
pod duvakom dovedenu,
nek je Stipo rukom grli,
da ne b' znala gdi bi stala,
il na biser, il na zlato,
il na dušu divojačku.

X.

Oj momčiću gjavole,
ne stoj meni na noge,
na rudali čarape,
na srmali priglavke,
na kajišli opanke.
Kad ja pogjem u kolo,
ne fataj se do mene,
već se fataj od mene.
Gdi se dvoje sastane,
sve o nama govore:
„Ono dvoje ljubljenih".
A mi nismo ljubljeni,
samo sinoć i jutros,
i još jednoć do noći.

XI.

Kupe se prelje na more,
koja će više napresti.
Mara je čudo naprela,
tri dana pregju motala,
četiri dana brojila.
To se je čulo do cara.
Car Mari šalje povismo:
Predi mi Mare košulju,
sto aršina, Maro, duljine,
a sedam, Maro, širine;
što ti, Maro, pregje ostane,
poredi sebi, Maro, darove.
Mara šalje caru potkovu:
Kuj mi, care, lipe gjerdane,
što ti, care, zlata ostane,
sakuj gjogi svome potkove.

XII.

Kiša pade, mutna voda dogje,
pokraj vode moj bosiok raste:
Poslah brata da mi ga obagje,
eto brata i habere nosi:
Hajde, seko, tebe paša zove,
da ti plati kitu bosioka,
da izbereš najboljeg junaka,
gledaj, seko, nemoj oženjena.
Kako ću ga, brate, poznavati?
Lako ćeš ga, seko, poznavati,
u ženjena pero podgorilo,
u ženjena oči pomočene.

XIII.

Mlad Jovane po gorici hoda,
za njim ljuba dobra konja voda,
vodajući ljuba zadrimala.
Stade Jovan ljubi govoriti:
Bora tebi, moja ljubo draga,
što je tebi te si zadrimala?
Il je tebi tamna noćca kratka,
il je tebi moja majka gorka?
Vjerna ljuba Jovi odgovara:
Nije meni tamna noćca kratka,
već je meni tvoja majka gorka,
od pizme mi vodu prolijeva,
o po noći na vodu me šalje;
ja joj dajem vina rumenoga,
ona siče: Šta će meni vino,
nek bi ti se ruka izvinula!

XIV.

O Posavlje, ravno polje,
kud Posavke kolo vode,
nad Savu se nadvozile
i ovako govorile:
Mili Bože, lipe ti smo,
još da su nam vrane oči,
tri bi grada zamamile,
iz tri grada tri dilbera,
i četvrtog Ivan-bega.
Ivan-beže konja veže,
o sindžiru srebrnome.
Konj se mače pa uteče,
fatala ga divojčica.
Drž', divojko, konja moga,
kazaću ti brata svoga;
u mog brata zlatna kapa,
i tri za njom pera zlatna.
Jedno pero žarko sunce,
drugo pero sjajni misec,
treće pero tiha rosa.
Niko ne zna što je za što,
a ja znadem što je za što:

Žarko sunce za sirote,
Sjajni misec za putnike,
tiha rosa za pšenicu,
a pšenica za pogaču,
a pogača za divojku,
a divojka za junaka.

XV.

O divojko šarice,
bi li se ti udala?
Ja sam rada i vesela,
ako bi me vi, vi, vigavi,
jer umijem šiti, tkati,
presti, vesti, tiriti,
terzijat i krojiti,
ako bi me vi, vi, vigavi.

XVI.

Sidi mačak na ulici, joj, joj, na ulici vaj, vaj, na ulici joj,
Jednom s' nogom pobočio, joj, joj, pobočio vaj, vaj, pobočio joj,
a drugom se potočio, joj, joj, potočio vaj, vaj, potočio joj,
Njem dolazi seka maca, joj, joj, seka maca vaj, vaj, seka maca joj,
Oj bona ti bratac mačak i t. d.
tebe žene potvorile „
da si sirac ti izio „
Nisam seko ni vidio „
nešto biše u zdilici „
u zdilici na polici „
sirac li je, maslo li je „
što god biše, slatko biše „

XVII.

Divojčice sjajno perje moje,
jesi li mi gjogu napojila?
Nisam tvoga gjogu napojila,
jer tvoj gjogo ne će mutne vode,
već on hoće s one strane Save,
gdje junaci dobre konje kradu,
svu noć kradu ništa ne ukradu,
već pred zoru vranca i zelenca,
vranca, vodi, da mu vodu nosi,
a zelenca, da mu dragu nosi.

XVIII.

Ja pošeta uz baščicu ovako,
Pripjev: Nije tako, već ovako, ovako.
Mene babo sa pendžera ovako,
a ja jadna zemlji oči ovako.
Mene mati sa pendžera ovako,
a ja jadna zemlji oči ovako.
Mene bratac sa pendžera ovako,
a ja jadna zemlji oči ovako.
Mene seka sa pendžera ovako,
a ja jadna zemlji oči ovako.
Mene dragi sa pendžera ovako,
a ja mlada brdu oči ovako.

Ova se pjesma pjeva tako, da se mladež razdvoji u dva reda, pa pjevajući na izmjence približuju se jedni drugim i to koji pjevaju koracaju k onim što onaj stih ne pjevaju i ujedno kod riječi „ovako“ oponašaju poglede.

XIX.

Mara nam je u kolu,
zlato nam je u kolu,
zlatna joj je košulja,
zlatnim koncem šivena.
Ljubi Maro koga ćeš,
ako hoćeš i mene
il mog druga do mene.

XX.

Ovu pjesmu pjevaju na piru, kad se pije slatka čaša i to uzmu djevojke pjevačice jabuku, pa otpočnu pjevati:

Kumu ćemo zapivati,
reko nas je darovati,
darovati dukat dati,
dosta njemu i groš dati,
ne će ljuba ni poznati.
Plaćaj kume, da te ne kunemo,
klećemo te tri godine dana:
Koliko je na kruški krušaka,
onliko te ubilo pušaka;
koliko je na gorici lista,
na onliko ubilo te mista;
koliko je na mlinu eksera,
onliko te ličilo ećima.
Daj nam kume da te ne kunemo,
jali paru il dinar,
jal jabuku iz nidar;
daj paru daj,
jabuka sam ja.

Sada pruže jabuku kumu, a on mora zabosti nešto novaca u jabuku i dodati svom susjedu, na koga je red da mu pripjevaju. Nu prije nego li će ovome pripjevati, zafaliće kumu ovijem riječima:

Hvala kume, fala dušo,
Živ ti bio ko j' ti mio,
po polju se šetalo,
tvojoj kući kretalo,
tvojoj kući u po noći,
u lice te ljubilo
u sabah te budilo.

Ovako će se i svim ostalim svatovima pripjevati.

Andrija Kulier, učitelj.